

образах англосаксонських танів він засуджує патріархальну консервативність, дрібязковість, недоречну й непотрібну вірність відживаючої старовини:

The Saxons seem to have designated a class of military attendants, sometimes free, sometimes bondsmen, but always ranking above an ordinary domestic, whether in the royal household or in those of the aldermen and thames [7].

Таким чином, дослідивши праці М.Бахтіна [5, с. 85], В.Малкіної [3, с. 89] та Н. Тамарченко [1, с. 16] та сам роман, ми виділили основні риси ідіостилу В. Скотта у романі «Ivanhoe»:

- поєднання історії та особистого життя;
- подолання замкненості минулого і досягнення повноти часу (тобто в теперішньому живе минуле як таке, а не спогад про нього);
- герої є одночасно персонажами історичних, героїчних, сімейних, любовних сюжетів;
- герої опиняються перед складним життєвим вибором, інтуїтивно роблячи який, вони приймають найкращі рішення з точки зору етики, боргу, честі і моралі;
- роман забезпечений докладним описом історичної епохи для читача, щоб він краще зміг вникнути в ситуацію;
- тема війни та кохання;
- авантюризм роману;
- зв'язок долі і позиції головного героя з мінливою історичною ситуацією;
- наявність персонажів, протиставлених один одному, як представників різних соціально-історичних і культурно-історичних сил.

На нашу думку, ця модель є досить вдалою, тому що заснована на досить великій теоретичній базі і охоплює всі найбільш значущі точки зору. Крім того, всі запропоновані елементи присутні і розкриті В. Скоттом у досліджуваному романі в повній мірі.

Перспективою подальшого дослідження може бути докладний аналіз системи персонажів цього роману, що буде ілюстрацією до запропонованої нами моделі.

ЛІТЕРАТУРА

1. Вальтер Скотт. Создание Исторического Романа. - Режим доступу: <http://miro101.ru/index.php/literatura/70-romantizm/302-valter-skott-sozdanie-istoricheskogo-romana>
2. Дайчес Д. Сэр Вальтер Скотт и его мир / Д. Дайчес. – М.: Радуга, 1987. – 173 с.
3. Жирмунский В. М. Проблема жанра. Историческая эволюция жанра : (курс лекций) / В.М. Жирмунский // — СПб.: Санкт-Петербургский университет, 1996. – С. 369-403.
4. Колодинская Е.В. Историческое прошлое как предмет высказывания: современная англоязычная проза и постмодернистская историография: Автореф. дис... канд. филол. наук. - Москва, 2004.- 27 с.
5. Левкович Я. Л. Историческая повесть / Я. Л. Левкович // Русская повесть XIX века: История и проблематика жанра. – Л.: Наука, 1973. – С. 108 – 134.
6. Сорокин Ю. Исторический жанр в прозе 30-х годов XIX века / Ю. Сорокин // Доклады и сообщения филологического факультета МГУ / М., 1947. — С. 65—246.
7. Scott W. Ivanhoe – Режим доступу: <http://www.humanitiesweb.org/spa/lcp/ID/23897/c/503>

Шарова Т. М., Міюц А. С.

*Мелітопольський державний педагогічний
університет імені Богдана Хмельницького*

ЗОБРАЖЕННЯ ЖИТТЄВОЇ ПРАВДИ У ТВОРАХ І. МАСЛОВА

Будь-які зміни у світоглядному дискурсі, які усвідомлюються в контексті деконструкції традиційного коду, завжди знаходять своє вираження через життєві реалії. Не випадково проблема життєвої правди у художньому світі світу набуває все більшого значення – під впливом сучасних

філософських ідей світ часто розглядається як розсіяний текст, а художній твір виходить за межі літератури, поєднуючи в собі різні галузі людського знання. З цього погляду яскравим прикладом є реалістичне відтворення життєвої правди у творах Івана Степановича Маслова (1939-2015).

Біографічна проза І. Маслова в такому аспекті ще не була предметом системних досліджень в українському літературознавстві, а серед невеликої кількості розвідок учених, які звертались до вивчення художньої творчості письменника та організації його творів, слід назвати праці М. Ільницького, М. Шаповала, В. Брюггена, К. Гордієнка, А. Гуторова, Г. Гельфандейна та ін.

Художня спадщина Івана Маслова осмислювалася науковцями переважно у трьох напрямках:

1. Аналіз окремих творів (Ю. Шовкопляс, В. Дрозд, А. Гуторов, А. Ярещенко, В. Лихоносов);
2. Інтерпретація основних проблем масловського художнього світу (А. Гуторов, О. Ковалевський, М. Артамонов, В. Милюха, Т. Шарова);
3. Зіставлення творчості автора з творчістю інших авторів (М. Ільницький, М. Шаповал, В. Брюгген, А. Пінчук, П. Краснов, В. Молчанов).

Твори І. Маслова наповнені переможною силою правдивого слова, через його спогади дитинства проходить сумна нота підступництва, брехні, ошуканості. На той час коли люди вірили владі, вона їх використовувала, влада залишала свій народ голодувати й мерзнути, переконуючи, що ці муки не лише простих людей, що страждають всі. Влада використовувала народ, його працю для своєї користі, не залишала вибору, жорстоко карала за супротив. Іван Маслов подає тогочасне життя, тим самим наголошуючи на руйнівній силі довіри простого народу до вищих кіл суспільства. Письменник викриває брехню, засуджує її, але не може з цим боротися лише словом.

Прочитавши твори І. Маслова можна виокремити головну конфліктну колізію творів – правда життя. У творах немає віри, відчуття свята, відчуття того, що все складеться добре, нагнітає почуття сильного нав'язування, розуміння того, що народ довели. Сам І. Маслов зазначає, що своїм словом намагається кинути світло на актуальні проблеми сучасності, щоб залишити правду, яку так ретельно приховували у ті часи й у деякій мірі приховують зараз. Він пише, щоб залишити словом просвіт. Підіймаючи тему правди і відчуваючи розуміння та підтримку – митцем викривається актуальність творів.

Тема села була близькою майже для всіх письменників та поетів української літератури. Вона червоною стрічкою пролягла у творчості великого українського поета та художника Тараса Григоровича Шевченка. Земля стала мрією літературних героїв Панаса Мирного, Ольги Кобилянської, Василя Стефаника, Михайла Коцюбинського, Михайла Стельмаха. Любов до землі лежить в основі багатьох творів Олександра Довженка.

Селянську тему в українській літературі продовжив своєю творчістю І. Маслов. Він залишається вірним своїй темі: його хвилюють долі земляків, трударів Слобожанщини, яким випало пройти нелегкими шляхами життя: "Письменник – це не тільки і не стільки покладене на рядок слово, це, в першу чергу, глибоке, ніжне відчуття життя, здатність до невпинного морального пошуку" [3, с. 1].

Дуже влучно з цього приводу висловився сам І. Маслов: "... правда і міра самореалізації письменника перебувають у прямому зв'язку і взаємозалежності одне від одного. І саме правда дозволяє повнокровно реалізуватися письменникові, являючи одночасно й істинну сутність його душі і природу світу, який оточує митця і є правдою його особистості. Виявити цю правду і сказати про неї світові було нелегко" [7, с. 125].

Дослідник творчості І. Маслова А. Кудравець захоплюється вмінням автора точно змалювати особливості сільського побуту та краси природи: "Творчій манері автора притаманний образний опис сільського побуту, невичерпних багатств і краси, широкі російських просторів. Іван Маслов добре знає дрібні подробиці повсякденного селянського побуту перших повоєнних років, любить природу не взагалі, а кожну травинку, дерево, квітку" [5, с. 15].

Сільське життя у І. Маслова не позбавлене ідеалізації, навмисної, бо вона є джерелом вічних цінностей: материнської любові, батьківського дому, зцілюючої природи, хліба та привітного ставлення до людей. І. Маслов дивиться прямо і чесно на сьогоденне життя, некон'юктурно оцінює його перспективи. І читає, можливо, прислухається до його голосу, до його болів і сумнівів, його людської і письменницької певності та наснаги. Краці твори І. Маслова присвячені теперішньому

важкому життю села: романи "Рій", "Задовго до прильоту жайворонків", повісті "Мед Білого угору", "Вінцеве коло", "Мар'я", "Заручини", "Качечка", "Терпіння", а також цикли оповідань.

Війна та перші важкі роки після неї складають основний зміст творів І. Маслова, в центрі їх – село Тернова з нелегким селянським побутом 40- х рр. XX ст., з нелегкими долями людей. Про соціальний і психологічний досвід воєнного покоління П. Білоус зазначав: "Ми не боялися трагедій, ми писали про людину, що опинилася в нелюдських обставинах. Ми шукали в ній сили переборення самої себе і в жорстокі дні шукали добро і пробували уявити майбутнє" [1, с. 7].

В. Дрозд свого часу про твори І. Маслова зазначав: "Біографія комуніста Луконіна – не лише героїчне минуле, це і нинішній день, бо зроблене ним – безсмертне, продовжене його дітьми, онуками, новими поколіннями борців за щастя народне. Думка ця добре простежується в повісті" [2, с. 475]. В. Романовський так оцінює образ головного персонажа: "... у повісті "Білий цвіт терну" письменник ставить у центрі подій людину, рівняє на неї своїх героїв, рівняється і сам" [8, с. 5].

У повісті повісті "Білий цвіт терну" І. Маслов зумів з'єднати два літературні жанри – документальну і художню прозу. Повість захоплює, з кожною сторінкою розкриваються все нові й нові цікаві факти з життя села Тернівка, долі людей, у свідомості яких назріває класове розуміння подій, що відбуваються. Автор добре знає, про що розповідає в повісті, він говорить, що описані ним події відбулися в його рідному селі, з близькими йому людьми, яких він добре знає.

Характерів тут майже немає, важко в цьому не погодитись із В. Дроздом, є добре продумані персонажні схеми, герої повністю реалізуються своєю соціальною функцією, і якщо це "свої" – голова, тракторист, партизан, то вони ідеальні у всіх своїх якостях, якщо "чужі" – вороги колективізації, білі офіцери, віруючі, те нема про них що і казати – у них немає і не може бути будь-яких людських рис та якостей.

Ось позитивна героїня Лена Лимар іде в засніжений ліс виручати синочка Вовку, узявши про всякий випадок німецького кинджала. Там відбувається її зустріч з поліцаєм Сьомкою Лушнюю. Поліцай освідчується їй у коханні, обіцяє їй гарне життя, але в цьому самому місці: "Він кинувся до неї, рванув кофтинку. Квіти звіробою розсипались по снігу. Лена упала на спину, відчула, що задихається, намагаючись піднятися, уперлась руками у сніг. Наче обнімаючи Сьомку, підняла руки, і, зібравши усі сили, загнала кинджал йому в спину" [6, с. 277-278].

Газета "Літературна Україна" більш м'яко прокоментувала першу повість І. Маслова: "У повісті помітна була фрагментарність, не всі образи вдалися авторові, відчувався брак літературного досвіду, – зате – і це найголовніше – були неабиякий талант, свіжість світобачення, справжня, а не задекларована, як це подекуди трапляється, громадян кисть письменника" [2, с. 4]. З цієї першої повісті й починається перехід прози І. Маслова у іншу літературну якість.

О. Ковалевський вбачає в книгах І. Маслова одну цікаву особливість: "... опис конкретних життєвих фактів, реалістична приземленість картин переплітається у нього з романтичним натхненням, одухотвореністю й піднесенням авторського почуття. За цим рядом прикмет його твори можна віднести до так званої ліричної прози. Природа є органічною частиною художнього світу, в якому живуть його герої" [4, с. 136].

Отже, проза І. Маслова – густа, соковита, пропахла землею, весняною вологістю. Він любить людей, природу, кожен травинку. Із прадідівського кореня перейшло у світлі витоки його творчості усе безмежжя українського степу, гарячого сонця серед полів, ласкавої, теплої річкової хвилі.

ЛІТЕРАТУРА

1. Білоус П. Індивідуальний стиль письменника / П. Білоус // Українська мова та література. – 2002. – №44. – С. 3-7.
2. Дрозд В. Вогонь життя / В. Дрозд // Літературна Україна. – 1978. – 30 вересня. – С. 475.
3. Дрозд В. Спосібність к неустанному нравственному поиску / В. Дрозд. – Рукопис. – 4 с.
4. Ковалевський О. Дар пророчий. Про "Вибране" І. Маслова / О. Ковалевський // Слобожанщина. – № 3-4. – С. 136.
5. Кудравец А. Проза Івана Маслова – это серьезная земная проза / А. Кудравец // Панорама. – 1999. – №42. – С. 15-17.
6. Маслов И.С. Избранное / И.С. Маслов / Художник-оформитель И.И. Яхин. – Х. : Прапор, 2002. – Т. 3. – 2002. – 528 с.

7. Маслов І. Гуманізм правди / І. Маслов // Слобожанщина. – 1995. – № 1. – С. 123–139.
8. Романовський В. Тепло рідної землі / В. Романовський // Ленінська зміна. – 1984. – 7 червня. – С. 5.

Шарова Т.М., Припечко О.В.
*Мелітопольський державний педагогічний
університет імені Богдана Хмельницького*

ВОЄННА ТЕМАТИКА У ТВОРЧОСТІ В. БОНДАРЯ

Великий подвиг захисників і визволителів нашої держави назавжди збережеться в пам'яті українського народу. Велика Вітчизняна війна була визначною подією в житті народу, яка вплинула на його подальшу історичну долю. Тому суспільна свідомість, зокрема і література, з часом все глибше відчувала, осмислювала непересічність її проявів, її духовного досвіду.

Героїчна участь письменників України на фронтах Великої Вітчизняної війни і в тилу збільшувала бойову енергію народу, зміцнювала його волю до боротьби. У роки війни письменники України були з народом на найрізноманітніших ділянках його праці. Їх голос лунав на всіх шляхах і роздоріжжях війни. Робота в редакціях газет, виїзди до військових частин і на передову участь у підпільній боротьбі на окупованій території, у рейдах партизанських загонів – уже цей далеко не повний перелік дає уявлення про масштаб і розмах письменницької участі у війні.

Українська воєнна проза представлена сьогодні десятками першорядних творів, іменами визначних майстрів слова (П. Загребельний, О. Гончар, М. Вінграновський та ін.).

Дискусійний характер феномена шістдесятництва залишає багато питань, які потребують точнішої і вичерпнішої відповіді, вивчення його витоків і наслідків. Постать Василя Бондаря (1923–1969 р.) як талановитого, непересічного письменника заслуговує на пильнішу увагу. Протягом багатьох років його творчість привертала особливу увагу критиків та літературознавців. Серед літературних студій, щодо творчості Василя Бондаря, можна назвати праці Г. Сивоконя, М. Ільницького, М. Жулинського, В. Дончика, В. Дяченка, Г. Штоня та ін.

Звертаючись до воєнної тематики, В. Бондар шукав відповіді на питання, які хвилюють суспільство й сьогодні, ставив неминущі моральні проблеми:

- зростаючої цінності особистості й необхідності самопожертви;
- героїзму як переборення жорстоких, безвихідних обставин і як переборення самого себе, власного безсилля, бажання компромісу;
- моральної свободи й обов'язку;
- формування героїчного характеру і його розвитку у мирні дні, спадкоємності героїзму;
- джерел масового, всенародного подвигу, зокрема мирних людей, які лишалися поза фронтовими лавами;
- громадянської мужності у прийнятті рішення і відповідальність за солдатські життя, за марність і немарність жертв.

Розлога й загалом добре збережена поезія та художня проза В. Бондаря дозволяє отримати об'єктивне уявлення про світоглядні цінності, художньо-естетичні уподобання митця, його творчу індивідуальність. Твори письменника оприлюднювались неодноразово, однак до сьогодні об'єктом спеціального комплексного літературознавчого дослідження вони ще не були.

Автобіографізм у прозі В. Бондаря відзначався дослідниками побіжно, хоча, як справедливо зауважував В. Брюгген, "про біографічність прози Василя Бондаря можна написати окрему розвідку" [2, с. 60]. У своїх дослідженнях критики здебільшого акцентували увагу на зображенні воєнних подій, змалюванні прийомів відображення життя в концтаборах у прозі та поезії Василя Бондаря.

Твори В. Бондаря, присвячені подіям війни, у яких діє герой-одноліток автора, відображають сприйняття героєм війни "кризь свій досвід". Як слушно зазначає В. Брюгген, "феномен проникнення у психологічний стан людей у Василя Бондаря породжується природою авторського світовідчуття, яке бере виток з національних архетипів, духовної естетичної сутності" [3, с. 22].